

Jolanta Olszewska¹, Agnieszka Czerwińska-Osipiak¹, Anna Michalik¹, Katarzyna Kunat²

¹Wydział Nauk o Zdrowiu z Oddziałem Pielęgniarstwa i Instytutem Medycyny Tropikalnej, Zakład Pielęgniarstwa Położniczo-Ginekologicznego, Gdański Uniwersytet Medyczny

²Wydział Nauk o Zdrowiu z Oddziałem Pielęgniarstwa i Instytutem Morskim i Medycyny Tropikalnej, Gdański Uniwersytet Medyczny

Spojrzenie na ciążę i poród przez pryzmat różnych religii

Pregnancy and childbirth through the prism of various religions

STRESZCZENIE

Religia jest dla człowieka jednym z najważniejszych zjawisk społecznych, kształtuje, bowiem kulturę, ale przede wszystkim podkreśla odrębność narodu lub grupy etnicznej. Każda z religii obecna we współczesnym świecie opiera swoje założenia i funkcjonowanie na świętych pismach lub księgach, w których jako jedne z najbardziej istotnych zapisano poglądy wyznawców na temat między innymi płodności, poczęcia, aborcji, a także innych dziedzin życia. Religie wymienione w tej pracy cechują się odmiennym spojrzeniem na zwyczaje i rytuały wiążące się bezpośrednio z ciążą, porodem i położeniem.

Problemy Pielęgniarstwa 2013; 21 (4): 534–541

Słowa kluczowe: religia; obrzędy; ciąża; poród; zwyczaje; rytuały

ABSTRACT

Religion is man's one of the most important of social phenomena, because it shapes the culture but above all underlines the individuality of the nation or ethnic group. Each of the religions, already present in the modern world, base their assumptions and functioning of the sacred writings or books in which as one of the most important written followers opinions on, inter alia, fertility, conception, abortion, and other areas of life. Religions referred to in this work are characterized by a different outlook on the habits and rituals directly involving to the pregnancy, childbirth and puerperium.

Nursing Topics 2013; 21 (4): 534–541

Key words: religion; rituals; pregnancy; birth, customs

Wstęp

Poród jest w każdej z kultur i religii w obecnych świecie postrzegany w sposób z nią zgodny, a narodziny dziecka były i pozostają wydarzeniem niezmiernie istotnym dla każdej społeczności. Niezależnie od miejsca zamieszkania kobiety i religii z jaką się utożsamia, ciąża i poród dostarczają jej tych samych emocji i uczuć. Każdej z nich towarzyszą lęk i niepewność o zdrowie dziecka, a w konsekwencji szczęście i radość po jego szczęśliwym narodzeniu. Zależnie od religii, które wyznają, kobiety ciężarne są traktowane inaczej, niejednokrotnie są zobowiązane do przestrzegania wielu zasad, ograniczeń czy

bezwzględnych zakazów, ale zawsze są one podyktowane troską o zdrowie przyszłej matki i dziecko.

Cel

Celem pracy było przedstawienie zasad i obrzędów oraz odrębności dotyczących okresu ciąży, porodu, położu i aborcji obowiązujących w największych religiach świata. Analizie poddano dostępne w tym zakresie piśmiennictwo, gdzie poszukiwano odpowiedzi, jaki wpływ na przebieg ciąży i porodu oraz dopuszczalność lub nie zabiegu usunięcia ciąży mają zasady religijne.

Adres do korespondencji: dr n. med. Jolanta Olszewska, Wydział Nauk o Zdrowiu z Oddziałem Pielęgniarstwa i Instytutem Medycyny Tropikalnej, Zakład Pielęgniarstwa Położniczo-Ginekologicznego, Gdański Uniwersytet Medyczny, ul. Gdańska 3a, 83-110 Tezew, tel. kom: 693 156 926, e-mail: jolanta.olszewska@gumed.edu.pl

Religia

Religia stanowi jedno z najważniejszych zjawisk społecznych, tak jak język tworzy podstawy kultury i daje człowiekowi przede wszystkim odrębność, ale ponad wszystko określa stosunek człowieka do wyznawanych w jej imię świętości. Jako trzy nieodłączne elementy religii uznano: wierzenia dotyczące celu istnienia świata i człowieka, kult, czyli praktyki i obrzędy religijne, oraz instytucje wpływające na kształtowanie formy życia i świadomość religijną wyznawców [1].

We współczesnym świecie dominuje kilka potężnych religii, są to: chrześcijaństwo, islam, buddyzm, hinduizm i judaizm. Odrębności religijne to skutek wyobrażenia i pojmowania przez jej wyznawców — *sacrum*. Cecha główna różnicy to liczba wyznawanych przez wiernych bóstw, w związku z tym religie podzielono na: monoteistyczne (wiara w jednego boga) i politeistyczne (wyznawanie wielu bóstw). Dokonano również podziału ze względu na zasięg oddziaływania poszczególnych religii, dzieląc je na: uniwersalistyczne, narodowe i plemienne. Wszystkie wywierają ogromny wpływ na styl życia i bycia ich wyznawców, każdą z nich cechują: zakazy, nakazy, tradycje i zwyczaje. To właśnie one kształtują normy moralne i postępowanie dla wiernych [2].

Współczesna Europa jest zbiorem kilku religii z dominującą rolą chrześcijaństwa i jej składowych, czyli: katolicyzmu, prawosławia, protestantyzmu i anglikanizmu, kolejną pod względem liczebności wyznawców jest islam i buddyzm. Trudno szukać w Europie, czy w ogóle na świecie, kraju z obowiązującą tylko jedną religią, z reguły stanowią mieszaninę wielu kultur i religii [3].

Ciąża i poród w katolicyzmie

Katolicyzmem często określane jest kościół rzymskokatolicki, a wyróżnikiem wśród innych religii jest obecność w nim papieża, czyli biskupa Rzymu, najważniejsze kanony katolicyzmu to:

- jest jeden Bóg w trzech osobach (Bóg ojciec, Syn Boży i Duch Święty);
- Bóg jest stwórcą wszystkiego, ze swej ogromnej miłości stworzył człowieka, który wchodząc w grzech, poznał dobro i zło;
- Syn Boży zstąpił na ziemię i stał się człowiekiem, aby wybawić ludzkość z grzechu umarł na krzyżu i po trzech dniach zmartwychwstał;
- głównym zbiorem zasad i mądrości jest Pismo Święte, które kieruje postępowaniem wyznawców. Ludzie wzywani są do wiary, miłości oraz pełnienia woli Boga, która ściśle jest określona w przykazaniach, głównie dekalogu;
- przeznaczeniem człowieka jest zmartwychwstanie po powtórny przyjsciu Chrystusa na ziemię i życie wieczne w królestwie niebieskim;

— poprzez sakrament Chrztu Świętego, człowiek zostaje obmyty z grzechu pierworodnego i przyjmuje wiarę.

Najważniejsze zasady wiary, obowiązujące reguły, kultu, moralności, etyki, których mają przestrzegać wierni zostały zawarte w Katechizmie Kościoła Katolickiego [4].

Stosunek katolicyzmu do sztucznego zapłodnienia

Katolicyzm podkreśla, że życie człowieka zaczyna się już w momencie zapłodnienia. Bóg, dokonując umieszczenia w komórce duszy, powołuje nowe życie, które tylko on może zakończyć. Zgodnie w zasadami obowiązującymi w katolicyzmie, prokreacja ściśle wiąże się z wypełnianiem funkcji prokreacyjnych przez małżeństwo, zatem sztuczne zapłodnienie niezmiennie spotyka się z negacją przedstawicieli episkopatu kościoła katolickiego. Skrajne emocje wzbudza *in vitro* jako metoda oraz losy zarodków, które nie zostają wykorzystane. Poddane są zamrożeniu bądź niszczeniu, z czym absolutnie nie zgadzają się katolicy [5].

Praktyki te, jako że zarodek zgodnie z myślą katolicką posiada duszę i od samego początku uznawany jest za człowieka, są całkowicie sprzeczne z jednym z dziesięciu przykazań — „nie zabijaj”. Wszystkie procedury związane z zapłodnieniem pozaustrojowym zarówno z wykorzystaniem zarodków od partnera, jak i obcego dawcy napotykają na sprzeciw i negację przedstawicieli kościoła katolickiego, jest to bowiem sprzeczne z jednością małżeńską oraz uderza w prawa dziecka do przyjscia na świat w małżeństwie i dzięki niemu [6].

Postawa katolicyzmu wobec aborcji

Zgodnie z przyjętymi zasadami moralnymi i etycznymi chrześcijaństwa zapisanymi w Piśmie Świętym Bóg jest jedynym, powiedzielibyśmy dzisiaj decydującym życia. Tylko on je daje i tylko on może je zakończyć. Inne postawy, choćby najbardziej słuszne z punktu widzenia człowieka nie uzyskują aprobaty. Aborcja jest sztucznym przerwaniem ciąży, polega na usunięciu zarodka lub płodu z macicy, po zagnieżdżeniu w celu jego terminacji. To zabieg wkraczający brutalnie w naturalne prawidłowości prokreacji [7].

Odpowiedzialnością za zabieg aborcji Kościół Katolicki obarcza w równym stopniu kobietę, jak i mężczyznę, ale w świetle zasad katolicyzmu odpowiedzialności nie unikną również wszyscy, którzy chociażby w stopniu najmniejszym przyczynili się do zaistnienia faktu aborcji, a więc: lekarze, położne, pielęgniarki i inni. Każda z tych osób jest obciążona karą ekskomuniki, to najcięższa i najwyższa w hierarchii kara nakładana przez kościół i stanowi o wykluczeniu ze wspólnoty kościelnej oraz zakazie uczestniczenia w sakramentach i całym życiu kościelnym [8].

Opieka nad ciężarną i położnicą

Zgodnie z ważnymi regułami katolicyzmu macierzyństwo jest służbą dla życia i odpowiedzialnością za nie. Ciężarna, a później matka maleńkiego dziecka jest obdarzona przez Boga ogromnym darem, jakim jest możliwość noszenia życia. Każda kobieta zatem będąca w ciąży nie może pozostać bez opieki i pomocy [9].

W Księdze Wyjścia Starego Testamentu jest napisane (21, 22–23):

„22 Gdyby mężczyźni bijąc się uderzyli kobietę brzemienną powodując poronienie, ale bez jakiegokolwiek szkody, to /winny/ zostanie ukarany grzywną, jaką nałoży mąż tej kobiety, i wypłaci ją za pośrednictwem sędziów polubownych. 23 Jeżeli zaś ona poniesie jakąś szkodę, wówczas on odda życie za życie”[10].

Zatem z zapisu testamentowego można wnioskować, że ciężarnej należy się szczególna uwaga, ochrona i opieka. W odniesieniu do położu nie spotykamy w żadnych zapisach w Biblii szczególnych uwag dotyczących postępowania z położnicą. Matka zajmowała się swoim dzieckiem sama, często korzystając z pomocy krewnych, matki, siostry czy akuszerki.

Ciąża i poród w prawosławiu

Kościół prawosławny nazywany jest również kościołem ortodoksyjnym. Podstawą wiary tego kościoła jest przede wszystkim Pismo Święte oraz Tradycja wyrażana w uchwałach siedmiu pierwszych soborów powszechnych: Nicejskiego, Konstantynopolińskiego, Efejskiego, Chalcedońskiego, Konstantynopolińskiego II, Konstantynopolińskiego III oraz Nicejskiego II. Kościół odrzuca ideę odpustu, czyścica, dogmatu o niepokalanym poczęciu Maryi, nawracanie innych na swoją wiarę oraz celibat niższego duchowieństwa. Ponadto prawosławie nie uznaje prymatu papieża, a co za tym idzie, jego nieomylności w sprawach wiary i dopuszcza tylko jeden obrządek — grecki [11].

Przyjęto, że najważniejszą naukę w Cerkwi Prawosławnej stanowią dogmaty na temat życia wiecznego — wieczne życie człowieka zaczyna się w momencie poczęcia, czyli pojednania duszy z ciałem. W tradycji ludowej za człowieka uważano płód w 4–5 miesiącu ciąży. Płody ronione w ciąży wcześniejszej były wyrzucane lub zakopywane jako zwierzęta. Prawosławie uznaje okres ciąży za pierwszy i samodzielny czas życia wiecznego, drugi to życie ziemskie, pomiędzy narodzinami wraz z chrztem a śmiercią [12].

Stanowisko kościoła prawosławnego w odniesieniu do stosowania środków antykoncepcyjnych i planowania rodziny

W chwili obecnej kościół ortodoksyjny z rozwagą podchodzi do tak kontrowersyjnego tematu jakim jest stosowanie różnych metod antykoncepcyjnych oraz planowanie rodziny. Wcześniej temat antykoncepcji

był zdecydowanie krytykowany i wręcz potępiany przez wyznawców i przedstawicieli prawosławia. Dzisiaj jednak wielu teologów oraz ojców duchownych stoi na zdecydowanie bardziej liberalnym stanowisku, że stosowanie środków antykoncepcyjnych z rozważaniem nie jest grzechem, a tradycyjnym postrzeganiem, a nawet powinno być dozwolone. Fakt ten świadczy o tym, że kościół prawosławny stara się nadążyć za wymogami współczesnego świata i dostrzegać potrzeby człowieka oraz coraz głośniej akcentuje, że o liczebności potomstwa i czasie, w którym przychodzi ono na świat powinni decydować tylko i wyłącznie rodzice. To śmiałe stwierdzenie w zetknięciu z nieprzejechanym stanowiskiem przedstawicieli kościoła katolickiego. Zarówno wyznawcy prawosławia, jak i jego hierarchowie uważają, że nadrzędnym celem małżeństwa jest miłość i duchowa wspólnota obojga małżonków, natomiast życie seksualne i prokreacja są drugorzędne. I właśnie z tych również powodów wyznawcy tej religii nie są ograniczani żadnymi zakazami i nakazami dotyczącymi życia seksualnego, w tym także wyboru środków antykoncepcyjnych czy metod regulacji płodności [13].

Prawosławie a aborcja

W twierdzeniach o poczęciu człowieka stanowisko kościoła prawosławnego jest zgodne ze stanowiskiem kościoła katolickiego. Obie te religie uznają za początek życia ludzkiego jego poczęcie. W Psalmie 138–9 zapisano: *„Bo ty stworzyłeś nerki moje, ukształtowałeś mnie w łonie matki mojej. Wysławiam cię za to, że cudownie mnie stworzyłeś”*[14].

Płód jest pod ochroną szczególną, postrzegany za dzieło boskie, któremu należy się szacunek, w związku z tym posiada godność i nie należy do swoich rodziców, ale do Boga. Każdy zatem, kto przyczynia się do aborcji w jakikolwiek sposób, niszczy dzieło boskie i sprzeciwia się jego woli.

W Apokalipsie Piotra znajdujemy przejmujący obraz kary dla kobiet, które dopuściły się aborcji: *„A w jeziorze tym siedziały niewiasty, a krew sięgała po gardła ich. A naprzeciwko nich siedziało wiele dzieci zrodzonych przed czasem i płakało. I padały od nich błyskawice ognia, i były w oczy niewiast. To były te, co poza małżeństwem poczęwszy, spędziły swój płód”* [15].

Prawo kanoniczne kościoła ortodoksyjnego utożsamia aborcję z morderstwem i tak samo żąda za ten czyn surowej kary ekskomunikacji.

Ciążna i położnica w prawosławiu

W myśl zasad panujących w kościele prawosławnym, jego ojcowie duchowni zachęcają ciężarne do przyjmowania jak najczęściej sakramentów świętych pod postacią komunii świętej i świętych darów. To za ich przyczyną dziecko przychodzi na świat z Bogiem i jego miłością. Poza tym, nie ma szczególnych nakazów, które dotyczyłyby kobiet w ciąży. Jeśli jednak

przebieg ciąży byłby patologiczny, kościół pozwala na wszystkie zabiegi, które mogłyby się przyczynić do uratowania życia i zdrowia matki i dziecka. Jeśli rodząca chce odbyć poród w domu, towarzyszą temu inne kobiety najczęściej z rodziny [16].

Ciąża i poród w Judaizmie

Judaizm zwany również wyznaniem mojżeszowym lub mozaizmem to religia wiary w jednego Boga. Podstawą jej jest to, że Bóg jest jedyny, niepodzielny i wieczny. Za jej początek zwykle się uważa dzień, w którym doszło do zawarcia przymierza między Bogiem a Abrahamem. Bóg wówczas obiecał Abrahamowi, że w zamian za bezwarunkowe posłuszeństwo jego nakazom uczyni potomków Abrahama narodem wybranym.

W judaizmie bardzo szczegółowo znajdujemy regulacje życia jego wyznawców. Jest ściśle połączone z codziennością. Podstawą jest Biblia składająca się z trzech części: Tory, Ksiąg prorockich oraz hagiograficznych. Obowiązek studiowania Tory oraz bezwzględne przestrzeganie jej nakazów spoczywa na każdym Żydzie. W skład Tory wchodzi 613 przykazań, zwanych *Micwa*, 248 nakazów i 365 zakazów. Obowiązują one chłopców od ukończenia 13. roku życia, a dziewczynki od 12. Jedyną drogą do zbawienia dla wyznawców judaizmu jest wiara w jednego Boga i ściśle przestrzeganie jego przykazań [17].

Rytuał oczyszczenia

Komentatorzy żydowski, interpretując Biblię, podkreślają, że pierwszy człowiek stworzony przez Boga był w istocie osobnikiem bez płci, a właściwie łączył obie płcie, posiadał dwie twarze, jedną była twarz kobiety, druga — mężczyzny. Bóg jednak rzekł: „nie jest dobrze, żeby człowiek był sam” [Rozdz. 2, 18], z jednej części człowieka zrobił zatem kobietę, a mędrcy nauczają, że człowiek, który żyje samotnie to tylko półczłowiek. Połączenie kobiety z mężczyzną powoduje powrót do pełni człowieczeństwa [18].

Nowe życie — to najważniejsze przesłanie w judaizmie, dla którego zawierane są związki małżeńskie, religia uznaje obowiązek za spełniony dopiero wtedy, kiedy poczęty zostaje jeden syn i jedna córka. Właśnie w Torze zapisano: „ *bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną*” [Rozdz. 1, 28]. W związku z tym faktem kobietę obowiązuje specjalny rytuał, który ma pomóc mężczyźnie wypełnić nakazy Tory. Obrzęd ma na celu przywrócenie kobiecie rytualnej czystości, a co za tym idzie powrót do stosunków małżeńskich, w wyniku których ma nastąpić poczęcie potomstwa. Obrządek jest bezpośrednio związany z menstruacją, ma zatem rytm cykliczny i trwa dopóty, dopóki kobieta miesiączkuje.

Czas miesiączkowania to czas nieczystości dla kobiety, nie może wówczas zająć w ciążę, jest zatem

bezużyteczna dla swojego męża. To czas jej wykluczenia rzeczywistego i duchowego. Obowiązuje ją zakaz współżycia oraz przebywania z mężczyzną we wspólnym pomieszczeniu. Nieczystość kobiety trwa przez cały czas miesiączki oraz siedem dni po jej całkowitym ustąpieniu, a w tym czasie kobietę obowiązuje biała bielizna, która pozwala na ocenę, czy nie ma żadnych oznak i pozostałości najmniejszego krwawienia. To tak zwane „czyste dni”. Jeśli potwierdzi się całkowity brak krwawienia kobieta może dokonać następnego obrządku, to rytuał oczyszczenia, polegający na całkowitym zanurzeniu się kobiety w specjalnym zbiorniku wodnym zwanym „*mykwą*”. Oczyszczenie pozwala jej na pełen powrót do rodziny i codziennych obowiązków. Najważniejszym jest obowiązek współżycia z mężem pierwszej nocy po kąpieli w „*mykwie*” [19]. Dokonując analizy rytuału oczyszczenia, można zaobserwować jak życie żydowskiej kobiety przeplata się z pewną regularnością — z jej biologią. Średnia trwania cyklu miesięcznego kobiety to 28 dni, średni czas krwawienia to cztery dni, przez następne siedem kobieta poddaje swój organizm wnikliwej obserwacji, czy na pewno krwawienie ustąpiło. Owulacja przypada mniej więcej na dwanaście do czternastu dni przed kolejnym krwawieniem miesięcznym, czyli nakaz współżycia z mężem od razu po oczyszczeniu się w „*mykwie*” ustanowiono tylko w jednym celu, poczęcia potomstwa w najbardziej optymalnym czasie, czasie wysokiej płodności kobiety.

Ciąża, poród i połóg w judaizmie

Prawo i tradycja żydowska nakazują szczególną dbałość ciężarnej o siebie, kobieta nie jest zobowiązana do przestrzegania żadnych postów. Ma zadbać nie tylko o zdrowie fizyczne, ale również o duchowe, co zdaniem mędrców przyczyni się do lepszej kondycji dziecka. Nakłada się na nią obowiązek uczestniczenia w licznych nabożeństwach, pilne studiowanie Tory oraz jak najczęstszego przebywania w synagodze i skupienia się na modlitwie. Religia żydowska dowodzi, że problemy z donoszeniem ciąży oraz jej patologiczny przebieg dotyczą kobiety, które nie przestrzegły trzech przykazań, i między innymi współżyły w czasie nieczystym, czyli w czasie miesiączki. Zgodnie z prawem żydowskim życie zaczyna się z chwilą narodzin, a właściwie w momencie, kiedy połowa ciała dziecka jest widoczna poza ciałem matki. W Judaizmie dziecko rodzi się czyste bez znamion grzechu pierworodnego.

Kiedy z porodu prawidłowego rodzi się chłopiec, kobieta przez siedem dni pozostaje „nieczystą”, kiedy urodzi się dziewczynka okres ten ulega podwojeniu, pod żadnym pozorem nie wolno jej wówczas dotykać mężczyzn. Ponownie obowiązuje ją po tym czasie kąpiel w „*mykwie*”. Połóg również zwalnia kobietę od przestrzegania postu, ale ma ona obowiązek zapalania świec szabasowych, chyba, że stan zdrowia absolutnie

jej na to nie pozwala. Innym zwyczajem jest ryt dokonywany w ciągu trwania połogu, około sześciu tygodni. Młoda matka zaprasza do siebie wszystkie bliskie jej kobiety. Obrządek rozpoczyna się od poświęcenia owoców i wina. Następnie następuje czas modlitwy, odmawianej najpierw przez babcię dziecka. Niewiasty modlą się nad symbolicznymi potrawami, takimi jak ciasta w kształcie ryb — to znak płodności i liczego potomstwa. Spotkanie to dla kobiety okazją wyrazić swoje podziękowanie i wdzięczność za szczęśliwy okres ciąży, pomyślne rozwiązanie i połów [13].

Judaizm a zjawisko aborcji

W sprawie tak bardzo kontrowersyjnej i dzielącej społeczeństwo jaką jest aborcja i w judaizmie nie dopatrzmy się skrajności. Religia podkreśla wszak, że życie jest najważniejsze, ale z dużą dawką rozsądku wskazuje na fakt, że w przypadku wyboru między życiem płodu, a kobiety, to ostatecznie uważa się za w pełni ukształtowane i podlegające ochronie. W księdze wyjścia można znaleźć opis sytuacji, w której karze się przypadkowe spowodowanie poronienia. Kara jednak nie mówi o morderstwie ani zabójstwie: „*dopiero od momentu narodzin życie dziecka i matki mają tę samą wartość*”. Żydowskie prawo religijne mówi, że człowiek zostaje uznany za „*nefesz - osobę żyjącą*” dopiero od momentu, kiedy głowa płodu opuści kanał rodny matki, w innej sytuacji położniczej (położenie miednicowe) o fakcie tym decyduje chwila ukazania się połowy ciała dziecka [20].

Aborcja w tej religii jest dopuszczalna, a w niektórych wypadkach bezwzględnie nakazana. Właściwie tylko wtedy, kiedy zdrowie i życie matki jest poważnie zagrożone. Rabini tłumaczą to tak, że kiedy życie osoby realnej jest zagrożone przez osobą potencjalną decyzja musi być jednoznaczna, nie dowodzi to jednak faktu, że można dokonywać zabiegu aborcji absolutnie dowolnie. Jest on zabroniony z powodu, na przykład złej sytuacji materialnej, rodzinnej lub zawodowej, są to bowiem sprawy o istotnie mniejszej wartości, a „*zarodek nie jest, co prawda ukształtowanym człowiekiem, ale nie jest także bezwartościowym skupiskiem komórek — jest potencjalną istotą, której wartość wzrasta z czasem trwania ciąży*”. Stanowisko religii żydowskiej w sprawie usuwania ciąży ma podstawy w Torze [21].

Ciąża i poród w Islamie

Początkowo islam był religią ludów arabskich, jednak z dużą ekspansją rozprzestrzenił się na inne narody poprzez Afrykę, Bliski Wschód, Indie, Indonezję. Jego podstawą są Święte Księgi Koranu, to w nich napisano, że sam Bóg Allah ma przekazać ludziom objawienie. Koran zawiera bardzo szczegółowe wskazówki odnośnie każdej dziedziny życia muzułmanina. Kieruje życiem osobistym, religijnym, reguluje postępowanie moralne i etyczne, wytycza

prawo karne i cywilne dla swoich wyznawców. Koran jest opoką, na której zbudowano wielką cywilizację i kulturę muzułmańską.

Najważniejszym dla wyznawców Islamu jest:

- wyznanie wiary w jedynego Boga;
- ścisły post w miesiącu ramadan/to dziewiąty miesiąc kalendarza muzułmańskiego;
- pięciokrotna modlitwa w ciągu doby;
- jałmużna dla ubogich;
- pielgrzymka do Mekki (Mekka zgodnie z wierzeniem muzułman jest miejscem narodzin Mahometa) [22].

Postrzeganie kobiety i jej seksualności w tradycji islamu

We współczesnym świecie często trwa dyskusja o sytuacji kobiet w państwach islamskich. Podkreśla się ograniczanie ich podstawowych praw, poddaństwo i całkowite podporządkowanie się mężowi. Za taki stan rzeczy odpowiadają uwarunkowania religijne i kulturowe, polityczne i historyczne. Islam podkreśla, że seksualność jest nierozdzielnie związana z naturą kobiety, ale zarezerwowaną tylko i wyłącznie tylko dla legalnego związku małżeńskiego. Muzułmanie podkreślają, że obostrzenia te obowiązują po to, aby kobiety nie prowokowały mężczyzn, którym trudno się oprzeć kobiecym wdziękom, ze względu na to, że są istotami słabymi.

Wszystkie zakazy dotyczą jednak tylko kobiet. Nie wolno im zatem przebywać wraz z mężczyznami w jednym pomieszczeniu, jeśli nie są małżeństwem, nie wolno im używać perfum i wykonywać makijażu, również noszenie biżuterii jest zakazane, a ciało ma być szczelnie okryte. Sposób mówienia, gestykulacja, mimika nie mogą być uwodzicielskie. Kobieta nie może także towarzyszyć mężczyźnie w czasie modlitwy w meczecie, ponieważ jej obecność zbyt by go rozpraszała. Koran w taki właśnie sposób chroni swoich wiernych płci męskiej przed zbytnią rozwiązłością.

Silna i liczna rodzina to podstawowa siła islamu, zgodnie z tą zasadą bardzo ważną rolę dla muzułmanów odgrywa prokreacja. Dlatego do zamążpójścia przygotowuje się bardzo młode dziewczynki, od razu po wystąpieniu pierwszej miesiączki. Płodność kobiety jest wyznacznikiem jej statusu społecznego, tym samym ta, która okazuje się być niepłodną jest wykluczana ze społeczeństwa w imię zasady, że nie wypełniła obowiązku wobec Boga i rodziny [22].

Ciężarna i położnica w Islamie

Tradycja muzułmańska mówi, że od chwili poczęcia nad nowym życiem czuwa anioł, a ciężarna w gorącej modlitwie zwraca się po pomoc i opiekę na czas ciąży i połogu do Boga. Dodatkowo przygotowuje się dla niej specjalne amulety ochronne, chroniące przed wszelkim złem. Kobiety noszą je na nadgarstkach, talii

lub szyi. Są schowane w specjalnych woreczkach i dodatkowo opatrzone odpowiednimi cytatami z Koranu. W czasie porodu muzułmanki powtarzają wezwania skierowane do Mahometa: „*O! Posłańcu Boży, na co towarzyszące jej kobiety odpowiadają: O! Łaskawy Boże, O! łaskawy Boże*”. Pierwszy krzyk noworodka w tradycji islamu dowodzi tego, że właśnie szatan dotknął dziecka. Ciężarnej nie wolno współżyć od czwartego miesiąca ciąży, złamanie tego zakazu traktowane jest na równi z dzieciobójstwem. Zakazy obowiązują ściśle w czasie porodu. Specjalna odzież szpitalna okrywa w całości ciało kobiety, ona sama może odmówić udziału w czasie porodu lekarza–mężczyzny, narządy płciowe są odsłaniane tylko i wyłącznie wtedy (do absolutnego minimum), kiedy zachodzi konieczność zbadania rodzącej. Według Koranu dzieci są traktowane równo, bez względu na płeć. Jednak społecznie dużo większą rangę mają narodziny chłopca. Po porodzie mężczyzna szepce do jednego ucha noworodka wezwania do modlitwy, do drugiego wyznanie wiary. Po przecięciu pępowiny noworodek ma usłyszeć, jako pierwsze słowo skierowane do niego, słowo Bóg. Dziecko zabezpiecza się także przed siłami zła. Amulet z wszytymi wersami Koranu zawieszają na szyjce dziecka, zostaje ono także 4-krotnie wykąpane, a ostatnia, czwarta kąpiel odbywa się w wodzie, w której uprzednio gotowano kwiaty. Okres połogu to czas „nieczystości” kobiety. Kobieta przez około 6 tygodni nie współżyje ani nie odmawia żadnej modlitwy, nie obowiązuje jej post. Połóg spędza w domu pod opieką bliskich jej kobiet. Jeśli karmi swoje dziecko piersią winna to robić przez dwa lata, gdy chce odstawić dziecko od piersi przed upływem tego czasu, musi decyzję skonsultować z mężem [23].

W tradycji islamskiej spotkamy jeszcze jedno zwyczaj, który w innych nie występuje, a mianowicie rytuał obrzezania kobiet. Jego celem jest fizyczne i psychiczne oczyszczenie kobiety, a dziewczęta, które nie zostały jemu poddane, mają nikłe szanse na zamążpójście. W 1996 roku Światowa Organizacja Zdrowia dokonała klasyfikacji tego „swoistego zabiegu”, i tak:

- typ I — nacięcie lub usunięcie napletka łechtaczki;
- typ II — wycięcie łechtaczki i częściowe usunięcie warg sromowych mniejszych;
- typ III — wycięcie łechtaczki i mniejszych warg sromowych w całości i dodatkowo zeszkrobuje się skórę z warg sromowych większych oraz zszywa się je, pozostawiając otwór wielkości ziarna. W tym przypadku podczas nocy poślubnej tylko mąż ma prawo przeciąć szwy i tym samym umożliwić sobie dostęp do pochwy. Powiększenia otworu dokonuje się jeszcze tylko celem odbycia porodu.

Po porodzie i ewentualnym ponownym zamążpójściu na otwór ponownie zakładane są szwy. Mimo wielu protestów organizacji kobiecych, wskazujących na okru-

cieństwo i brak wskazań do tego rytuału, przedstawiciele islamu pozostają nieprzejednani, co do faktu wykonywania obrzezania kobiet. Twierdzą, że obrzezanie pozwala na pozostanie kobiety w niewinności, daje mężczyźnie pewność jej dziewictwa do dnia ślubu, ułatwia utrzymanie higieny i zachowanie zdrowia [13].

Stosunek islamu do zabiegu aborcji

Bezwarunkowa ochrona życia jest jedną z najważniejszych zasad zapisanych w Koranie. Zgodnie z nią aborcji nie wolno wykonać w momencie, kiedy płód pozostaje obdarzony duszą, czyli po około 120 dniach od zapłodnienia. Jeśli zabieg usunięcia ciąży zostaje wykonany wcześniej opinii wobec tego faktu są bardzo różne. Dominuje jednak opinia, że aborcja jest dopuszczalna wówczas, kiedy ciąża zagraża zdrowiu lub życiu matki, można w tej sytuacji dokonać aborcji również po czasie, w którym płód zostanie obdarzony duszą. Żadne inne względy nie uzasadniają dokonania przerwania ciąży w religii muzułmańskiej [24].

Ciąża i poród w hinduizmie

Hinduizm jest zbiorem powiązanych ze sobą wierzeń i kultów, poglądów, praw i norm postępowania, a jego wyznawców cechują:

- szacunek dla Świętych Ksiąg — Wed;
- wiara w reinkarnację, czyli pogląd, według którego dusza po śmierci ciała może wcielić się w nowy byt fizyczny;
- wiara w karmę, czyli prawo przyczyny i skutku;
- dążenie do wyzwolenia, różnie postrzeganego [25].

Wyznawcy hinduizmu wierzą, że co kilka tysięcy lat bogowie zstępują na ziemię, aby wypełnić specjalną misję względem ludzkości. Najbardziej istotną rolę w tej religii odgrywa *Dharma*. To zbiór podstawowych praw karmicznych, to właśnie one mają niezaprzeczalny i decydujący wpływ na życie człowieka — wyznawcy hinduizmu. Zapisano w nich między innymi obowiązki pracy, założenie rodziny, płodzenie dzieci i próba dostąpienia oświecenia [26].

Hinduizm a aborcja

Hinduizm stanowi, że poczęcie, ciąża i poród to cykl życia i śmierci. Aborcja zatem jest zewnętrzną, sztuczną ingerencją uznawaną za zbrodnię, a nawet szczególnego rodzaju morderstwo. W mitologii hinduskiej Bóg Kryszna skazał boga Aśwattamę na wieczną niemożliwość wyzwolenia się z cyklu życia i cierpienia, za to, że ten próbował dokonać aborcji. Aborcja przerywa naturalny proces początków życia aż do śmierci i nie pozwala na połączenie duszy z Bogiem.

Płodność, ciąża i poród w hinduizmie

Obrzędy stosowane w religii hinduskiej biorą swój początek w magii i zabobonach. Miały tylko jeden cel

— ochronę przed złem. Kobiety były zobowiązane do przygotowywania się do zajścia w ciążę, jedząc specjalne pokarmy symbolizujące płodność. Ciąża postrzegana była jako czas szczególny. A wiek człowieka liczono od poczęcia, a nie od narodzin. Jak wszędzie bardziej pożądanym narodzin chłopca i odprawiano specjalne obrzędy, które miały w tym pomóc. Wyznawcy hinduizmu wierzyli, że płód posiada świadomość, która wstępowała w niego między czwartym a ósmym miesiącem ciąży. Na krótko przed mającym nastąpić porodem, w celu ułatwienia porodu i zapobieżeniu ewentualnym powikłaniom, rozplątywano w domu wszystkie węzły, w trakcie przecinania pępowiny szeptano specjalne modlitwy. Do uszka noworodka szeptano zaklęcia, a do ust kładziono grudkę mieszaniny miodu i masła. Wierzono, że ten zwyczaj zapewni dziecku tylko dobro w życiu. Dziecko otrzymywało również imię, było ono jednak utrzymywane w tajemnicy aż do momentu inicjacji z obawy przed działaniem złych duchów i mocy. Demony zła, bowiem pozostawały dla dziecka niegroźne dopóty, dopóki nie poznały jego imienia. Pierwszym dotykem po porodzie był dotyk ojca dziecka, który tym gestem uznawał oficjalnie dziecko za swoje. Szczególnego znaczenia nabierała także ceremonia uroczystego przystawienia dziecka pierwszy raz do piersi [27].

Duże kontrowersje wśród współczesnych położnych i lekarzy wzbudza hinduska tradycja porodu lotosowego. Kwiat lotosu zgodnie z legendą został uznany za miejsce narodzin bogów — centrum świętości. Istotą porodu lotosowego jest pozostawienie nieprzeciętej pępowiny wraz z łożyskiem do momentu jej naturalnego odpadnięcia. Następuje to między trzecim a dziesiątym dniem po narodzinach. To zwyczaj, który manifestuje wiarę w istnienie ludzkiej duszy, a łożysko jest w centrum zainteresowania, jako narząd utrzymujący płód przy życiu i swojego rodzaju pomost między niebiosami a życiem doczesnym. Dlatego zdaniem hinduistów należy mu się specjalna cześć i oddanie. Zwolennicy porodów lotosowych utrzymują łożysko w roztworze soli fizjologicznej, a w momencie, kiedy odpadnie pępowina, zakopują łożysko w ziemi w pobliżu domu. Ruch duchowego położnictwa zapoczątkowany w Australii działa na rzecz pozyskiwania coraz większej rzeszy przekonanych, co do zasadności porodu lotosowego, jednak ma też wielu przeciwników, podnoszących przede wszystkim aspekty zachowania higieny i niebezpieczeństwo rozwinęcia się infekcji groźnej dla życia dziecka [28].

Buddyzm

Podwaliny pod religię buddyjską przypisuje się Buddzie Śakjamuni, a Cztery Szlachetne Prawdy stanowią podstawy wyznania. Stanowią o cierpieniu i jego przyczynach, walce z nimi aż do osiągnięcia całkowitego wyzwolenia i uwolnienia człowieka od

wszelkich negatywnych skłonności. Nauki buddyjskie głoszą, że możliwe jest życie bez cierpienia, ale tylko wówczas, kiedy człowiek jest wolny od niewiedzy [29].

Współcześnie buddyzm jest postrzegany jako religia dla każdego. Każdy, kto zechce ją właściwie praktykować dane będzie samowyzwolenie, nie występuje więc w niej bóg, jakim widzą i przedstawiają go inne religie. Wyznawcy buddyzmu wierzą w naukę Buddy, uznawanego za mistrza duchowego, ale nie Boga [30].

Oświecenie, które wyzwala człowieka, ten osiąga bez interwencji żadnej tajemniczej siły, ale tylko i wyłącznie zawdzięcza je własnej pracy i wysiłkowi. Buddyzm to przede wszystkim: medytacja, miłosierdzie, współczucie, przyjazne nastawienie i nie czynienie żadnej krzywdy i zła w odniesieniu do każdej żywej istoty [31].

Buddyzm a obrzędy i wierzenia związane z rozrodnością kobiety

Według wyznawców buddyzmu, życie nie ma żadnej wartości religijnej. Patrzą na fakt zapłodnienia tylko w sposób czysto biologiczny, dostrzegają fakt połączenia się w jedno płciowych komórek rodzicielskich [32].

Nie zmienia to jednak faktu, że buddyści przywiązują ogromną rolę do posiadania potomstwa, a szczególnie zaś do tego, kim są przyszli rodzice. Powinni być to ludzie szlachetni, którzy zapewnią dziecku najbardziej optymalne warunki zarówno do fizycznego, jak i psychicznego rozwoju. Ciężarna powinna dbać o siebie, medytując, pozytywnie myśląc i oddając się praktykom religijnym. Już od siódmego tygodnia ciąży kobieta nie może pracować fizycznie. Szczególnie ważne są dwa ostatnie tygodnie ciąży, w których kobieta powinna być skupiona na sobie i przyszłym dziecku, ma się oddawać dobremu myślowi, relaksowi i odmawiać specjalne modlitwy. Według sutry poród następuje około 38. tygodnia ciąży. To czas, w którym do domu na specjalne zaproszenie przybywa Lama i wraz z całą rodziną odmawia specjalne modlitwy, mające przynieść szczęśliwe zakończenie ciąży i bezpieczny poród. Buddyści przykładają dużą wagę do dobrej opieki medycznej dla ciężarnych. Mają się nią zająć akuszerka lub spokojny lekarz, co również ma mieć wpływ na przyszłe dziecko. Obecność dobrych, wyciszonych emocjonalnie ludzi ma działać pozytywnie na rodzącą.

W okresie intensywnej akcji porodowej i w godzinę po porodzie kobiecie podaje się specjalnie przygotowaną zupę, która ma uzupełnić energię rodzącej, dodatkowo dostaje ona nalewkę alkoholową, a obecni podczas porodu zaufani ludzie wykonują specjalny masaż głowy i barków, który ma dać ochronę organizmu, szczególnie narządu rodnego. Nie ma żadnych specjalnych zasad, co do postępowania położnicy, może ona uczestniczyć we wszystkich obrządkach i zwyczajach religijnych [13].

Niespotykany w innych religiach zwyczajem jest moment po samym urodzeniu się dziecka, w którym jego język jest dotykany specjalną pałeczką, na której wyrze są litery dhi: „... pałeczkę tę zanurza się przedtem w żółtym, podobnym do piżma proszku, który otrzymuje się z wątroby słonia — na języku dziecka odbija się, więc żółta sylaba dhi — błogosławieństwo jasnego umysłu i mądrej mowy. Następnie noworodek połyka łyżeczkę masła zmieszanego z melisą i miodem i dopiero potem zaczyna ssać pierś matki”. Na prośbę rodziców wyboru imienia dla dziecka dokonuje Dalajlama, jeszcze w czasie trwania ciąży [20].

Buddyzm a aborcja

Aborcja jest w buddyzmie absolutnie zabroniona i traktowana jako przestępstwo. Może być wykonana jedynie w momencie absolutnego zagrożenia dla życia matki. Zabicie płodu jest uważane za niszczenie potencjału Buddy. Niedozwolone jest także stosowanie środków wczesnoporonnych. Odstępstwem od zasad buddyzmu tradycyjnego jest buddyzm japoński, który zezwala na usuwanie ciąży i aborcja jest wśród jego wyznawców wykonywana nader często, bez podania przyczyn. Kobiety, które poddały się zabiegowi, uczestniczą w tak zwanej ceremonii wody w intencji aportowanych płodów. Obrządkowi towarzyszą gorliwe modlitwy oraz ustawianie na cmentarzu figurek lalek mających symbolizować dzieci nienarodzone [33].

Podsumowanie

Religia jest nierozdzielalnym elementem tożsamości człowieka dla większości ludzi we współczesnym świecie. To najważniejsze zjawisko społeczne. Kształtuje kulturę, ale co najważniejsze stanowi podstawę odrębności narodów i licznych grup etnicznych.

Każda z przedstawionych w pracy religii opiera swoje funkcjonowanie na fundamentalnych założeniach zapisanych w Świętych Księgach, pismach, Biblii, Koranie czy Torze. To zawarte w nich zasady określają ściśle i szczegółowo poglądy wyznawców na każdą dziedzinę ich życia, w tym pogląd na rolę prokreacyjną i wartość rodziny.

W założeniach wszystkich największych religii na świecie znajdujemy zapisy regulujące aborcję, żadna z nich jednoznacznie jej nie popiera, ale też w każdej znajdziemy wyjątki od reguły, w których usunięcie ciąży jest możliwe w szczególnych okolicznościach uzasadnionych stanem zdrowia matki.

Kobieta zajmuje istotne miejsce w każdym z wyznań, a czas ciąży, porodu i położu uznany jest za szczególnie nie tylko dla niej, ale dla całej rodziny i społeczności, w której żyje.

Piśmiennictwo

1. Tworuscha M., Tworuscha U. Religie świata. Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2010: 25–40.
2. Genstwa M., Mania E., Nowak A., Jarząbek-Bielicka G.

- Seksualność, kobiecość w kulturach i religiach świata. Ginekol. Pol. 2009; 4: 41–52.
3. Sullivan L. Religie ludzkości. Judaizm. Wydawnictwo WAM, Poznań 2001: 11–15.
 4. Katechizm Kościoła Katolickiego. Wydawnictwo Pallotinum, Poznań 2002: 27, 185–197, 1210–1211.
 5. Opala T. Ginekologia. Podręcznik dla położnych, pielęgniarek i fizjoterapeutów. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2003: 170–172.
 6. Warzeszak S. Życie i płodność w perspektywie chrześcijańskiej. W: Życie i płodność, KW 1/2007: 34–37.
 7. Kultys J. Aborcja problem religijno-filozoficzno-społeczny. Słupskie studia filozoficzne 5, 2005: 95–116.
 8. W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej. Wydawnictwo Biblos, Tarnów 1998.
 9. Kornas-Bielka D. (red.). Oblicza macierzyństwa. Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1999: 43–50.
 10. Biblia Jerozolimka. Wydanie pierwsze. Pallotinum, Poznań 2006; Jw. 21, 22–23.
 11. Bułgakow S. Prawosławie. Wydawnictwo Orthodruk, Białystok-Warszawa 1992: 45–50.
 12. Przybył E. Prawosławie. Wydawnictwo Znak, Kraków 2006: 10–12, 126–128.
 13. Majda A., Zalewska-Puchała J., Ogórek-Tęcza B. (red.). Pielęgniarstwo Transkulturowe. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2010: 32–138.
 14. Biblia Jerozolimka. Wydanie pierwsze. Pallotinum Poznań 2006; Wj 21, 20–23.
 15. Myszor W. Apokalipsa Piotra. Wydawnictwo Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 31 1998; 315–329.
 16. Smykowska E. Zwyczaje i obrzędy prawosławne. Wydawnictwo Verbinum, Warszawa 2006: 31–34.
 17. Eisenberg J. Judaizm. Wydawnictwo Cyklady, Warszawa 1999: 53–63, 105.
 18. Makosz J. Życie i płodność według Judaizmu. W: Życie i płodność. KW 1/2008: 89–95.
 19. Przeździecka A. Rytuały w życiu Żydówki Aszkenezyskiej. Praca magisterska Uniwersytet Warszawski 2010.
 20. Klocker M., Tworuschka M., Tworuschka U. Etyka wielkich religii. Wydawnictwo Verbinum, Warszawa 2002: 24–30.
 21. Bielawski J. Islam. Wydawnictwo KAW, Warszawa 1980: 25–27.
 22. Danecki J. Podstawowe wiadomości o Islamie. Wydawnictwo Dialog, Warszawa 1998: 11–34.
 23. Jarząbek G., Kamińska N., Undrych P. Kobieta i jej seksualność w klasycznej tradycji islamu. Ginekol. Pol. 2007; 94 (3): 36–39.
 24. Bielawski J. Islam, religia państwa i prawa. Wydawnictwo KAW, Warszawa 1973: 11–13.
 25. Knott K. Hinduizm. Wydawnictwo Prószyński i S-ka, Warszawa 2000: 11–15.
 26. Carmody D.L., Carmody J.T. Mistycyzm w wielkich religiach świata. Wydawnictwo WAM 2011: 211–215.
 27. Ries J. Religie ludzkości. Hinduizm. Wydawnictwo WAM, Poznań 2001: 12–14.
 28. Lopez D.S Jr (red.). Praktyki religijne w Indiach. Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2001: 75–81, 233–240.
 29. Jakimowicz-Stah M. Mitologia Indyjska. Wydawnictwo artystyczne i filmowe, Warszawa 1986: 17–20.
 30. Drabina J. Buddyzm. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004: 5–8.
 31. Klown D. Buddyzm. Bardzo krótkie wprowadzenie. Wydawnictwo Prószyński i S-ka, Warszawa 1997: 8–9.
 32. Drabina J. Buddyzm. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004: 5–8.
 33. Donden J. Sztuka trwania w harmonii i zdrowiu. Wprowadzenie w medycynę tybetańską. Wydawnictwo EM, Warszawa 1992: 16–17.